

สถานการณ์ ความต้องการ และแนวโน้ม ของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทย

คมสิทธ์ เกียนวัฒนา¹ สุจิตรา สุกนธทรัพย์² และวิภาวดี ลิ้มสวัสดิ์²

¹คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

²คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสถานการณ์และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวต่างชาติในประเทศไทย และเพื่อศึกษาแนวโน้มและความต้องการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวต่างชาติในประเทศไทย วิธีการดำเนินการวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัยประกอบด้วยวิธีการวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่ศึกษา จำนวน 1,600 คน กลุ่มมัคคุเทศก์ที่นำเที่ยวในพื้นที่ศึกษา จำนวน 18 คน และกลุ่มผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่ศึกษา จำนวน 24 คน และผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการทางด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จำนวน 11 คน

ผลการวิจัย สถานการณ์ ความต้องการ และแนวโน้มของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทยนั้น นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทยโดยได้รับข้อมูลจากการที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวแล้วมากที่สุด จุดมุ่งหมายของการมาท่องเที่ยว คือ ต้องการพักผ่อนและนันทนาการ ใช้เวลาในการท่องเที่ยว ประมาณ 2-5 วัน กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ใช้ภูมิปัญญาไทยที่เลือกใช้ คือ การนวดแผนไทยเพื่อส่งเสริมสุขภาพ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในระหว่างการท่องเที่ยว คือ ราคาเหมาะสมกับบริการส่งเสริมสุขภาพและความมั่นใจในความรู้ความสามารถของบุคคลผู้ให้บริการ กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ต้องการมากที่สุดในการมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทย คือการนวดแผนไทย รูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติต้องการมากที่สุดในการมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทย คือการเดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเองโดยมีบรรยากาศของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และทรัพยากรทางธรรมชาติเป็นแรงจูงใจหลัก ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ในการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทยมากที่สุด ได้แก่ ผ่อนคลายทางร่างกายและจิตใจ
สรุปผลการวิจัย สถานการณ์ และแนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทยนั้นมีการเติบโตขึ้น
อย่างเด่นชัด เพราะการมีทรัพยากรที่เหมาะสม และนักท่องเที่ยวต่างชาติมีความต้องการ แรงจูงใจและ
รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : สถานการณ์ / ความต้องการ / แนวโน้ม / การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ / ประเทศไทย

Situations, Needs And Trends of Health Tourism Model In Thailand

Komsit Kieanwatana¹, Suchitra Sukonthasab², and Wipavadee Leemingsawat²

¹Faculty of Environmental Culture and Ecotourism Srinakharinwirot University

²Faculty of Sports Science Chulalongkorn University

Abstract

The objectives of the research are to study situations and patterns of foreign tourists in health tourism in Thailand and to study trends and needs of the tourists in health tourism in Thailand. The research method includes survey research using questionnaires and qualitative research using interviews and focus group. The sample consists of 1,600 foreign tourists who visited the studied areas, 18 tour guides in the areas, 24 entrepreneurs in health tourism industry in the areas and 11 scholars and experts in the field of health tourism management.

The research result regarding situations, needs, trends and patterns in health tourism industry in Thailand indicated that the foreign tourists decided to visit Thailand mostly by considering information attained from the previous visits. The purpose of the travel was to gain relaxation and enjoy recreation. The tourists spent approximately 2-5 days for a trip. The health promoting activity popular among the tourist was health promoting massage. The factors influencing the tourists' decision in choosing health promoting activities were price and reliability in service providers' ability and knowledge. The activity in health tourism in Thailand which is mostly requested by the tourists was Thai massage. The travel pattern mostly required by the tourists in health tourism was sole travelling with motivating ambience and natural resources. The expectation of the foreign tourists in health tourism in Thailand was physical and psychological relaxation. The research can conclude that the situation and trends in health tourism in Thailand had been growing since there were suitable resources and the foreign tourists had the motivation to visit and different travelling patterns.

Keywords : Situations/ Needs/ Trends/ Health Tourism/ Thailand

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตามปัจจัยที่เกี่ยวข้อง นักท่องเที่ยวในปัจจุบันมีแนวโน้มที่สนใจการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและการท่องเที่ยวเชิงกีฬามากขึ้น ส่งผลให้การท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษมีแนวโน้มขยายตัวมากขึ้น (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) สำหรับการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษที่มีความนิยมมากในศตวรรษที่ 21 คือการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเนื่องจากกลุ่มลูกค้าเห็นว่าเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นสำหรับการเพิ่มคุณภาพชีวิต (Carrera and Bridges, 2006) โดยมีปัจจัยที่ผลักดันตลาดที่สำคัญ ได้แก่ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านประชากรศาสตร์ที่ประชากรมีอายุยืนยาวขึ้นทำให้กระแสดูแลสุขภาพทุกรูปแบบได้รับความนิยมมากขึ้นกลุ่มเป้าหมายทางการตลาดเฉพาะทาง (Niche market)

อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวแบบ Wellness Tourism ได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจึงเพียงแค่ว่าบางประเทศเท่านั้น จึงนับเป็นโอกาสที่ดีของประเทศไทยในการที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวทางสุขภาพในเชิงของการท่องเที่ยวแบบ Wellness Tourism ให้มากขึ้น เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้จากทั่วโลกเพราะมีทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ รวมทั้งมีการสนับสนุนจากรัฐบาลเพื่อยกระดับการบริการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้เข้าสู่ระดับมาตรฐานสากลเพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางแหล่งท่องเที่ยวเชิง

สุขภาพที่มีคุณภาพระดับโลก (World class health tourism destination) ในระยะเวลาที่ผ่านมาแม้ว่าประเทศไทยจะได้ดำเนินการในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมาแล้วระยะหนึ่ง แต่ภายใต้สถานการณ์เปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศหลายประเทศมีการปรับตัวทั้งทางด้านนโยบายและการปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวนี้ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาสถานการณ์ ความต้องการ และแนวโน้มของตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อที่จะนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการกำหนดแนวทางและนโยบายในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพได้เป็นอย่างดี และมีความทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวมากที่สุด ซึ่งจะส่งผลต่อการเป็นกลับมาเที่ยวซ้ำและเลือกให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตามที่รัฐบาลได้กำหนดไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวต่างชาติในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาความต้องการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวต่างชาติในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มที่ 1 คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่คณะวิจัยกำหนดเป็นพื้นที่ศึกษา/เก็บข้อมูลในทุกภูมิภาคทั่วประเทศ ในช่วงการเก็บข้อมูล

การกำหนดจำนวนตัวอย่างได้จากการ

คำนวณโดยใช้สูตรยามานะ (Yamane, 1973) ตามสัดส่วนจำนวนนัก ท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละภูมิภาคจำนวน 4 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคภาคกลาง และตะวันออกเฉียงเหนือ รวม กรุงเทพฯ ภูมิภาคละ 400 คน รวมจำนวนตัวอย่างทั้งหมด 1,600 คน การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental sampling)

กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มมัคคุเทศก์ที่นำเที่ยว ในพื้นที่ศึกษา จำนวน 18 คน

กลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในพื้นที่ศึกษา จำนวน 24 คน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทย เช่น สถิตินักท่องเที่ยว บทความ งานวิจัย และข้อมูลโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจากบริษัททัวร์ในประเทศไทย เป็นต้น

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 ใช้การสอบถาม โดยให้กลุ่มตัวอย่างได้ตอบแบบสอบถามโดยอิสระจากคณะวิจัย และนิสิตผู้ช่วยวิจัย ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 ใช้การสัมภาษณ์รายบุคคลโดยคณะผู้วิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 ใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ค่าสถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ลักษณะทางชีว-สังคมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ในภาพรวมนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในทุกภูมิภาคของประเทศไทย พบว่าส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวเพศชายคิดเป็นร้อยละ 55.10 มีอายุระหว่าง 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 45.20 รองลงมาคือมีอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.40 สถานภาพโสดคิดเป็นร้อยละ 57.60 มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 5,000 เหรียญดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 37.60 มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าคิดเป็นร้อยละ 55.40 และมีถิ่นพำนักถาวรอยู่ในประเทศในทวีปยุโรปคิดเป็นร้อยละ 44.85 รองลงมาคือ ทวีปเอเชีย 36.45 และทวีปอเมริกา คิดเป็นร้อยละ 13.20 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาในแต่ละภูมิภาคของไทยที่นักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางมาท่องเที่ยว พบว่าไม่แตกต่างจากภาพรวมมากนัก

ตอนที่ 2 พฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

(1) พฤติกรรมก่อนการเดินทางมาท่องเที่ยว
ในภาพรวมนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทย โดยได้รับข้อมูลจากการที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวแล้วมากที่สุด รองลงมาคือ ใช้ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต บริษัททัวร์ และจากผู้ที่เคยมาท่องเที่ยวที่ประเทศไทยแล้ว ตามลำดับ นักท่องเที่ยวมีจุดมุ่งหมายของการมาท่องเที่ยวในประเทศไทยมากที่สุด คือ ต้องการพักผ่อน และ

นั้นหนา การประมาณหนึ่งในสามของกลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย ครั้งแรก และมากกว่าครึ่งที่เดินทางมาท่องเที่ยว ตั้งแต่สองครั้งขึ้นไป นักท่องเที่ยวเคยมาท่องเที่ยว หรือตั้งใจจะมาท่องเที่ยวในประเทศไทยมากที่สุด ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ (กลางเดือนเมษายน) นักท่องเที่ยวใช้เวลาในการท่องเที่ยวในประเทศไทย ประมาณ 2-5 วัน มากที่สุด โดยเดินทางมาท่องเที่ยว ในประเทศไทยกับครอบครัว/ญาติมากที่สุด รองลงมา คือมาอยู่กับกลุ่มเพื่อน

(2) พฤติกรรมระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย ใช้บริการจากบริษัทนำเที่ยวมากที่สุด เสียค่าใช้จ่าย ในการมาท่องเที่ยวจากการใช้บริการบริษัทนำเที่ยว น้อยกว่า 1,000 ดอลลาร์สหรัฐ รองลงมาคือ ท่องเที่ยว เฉพาะกลุ่มคนที่คุ้นเคยโดยไม่ใช้บริการจากบริษัท นำเที่ยว เสียค่าใช้จ่าย (ไม่รวมค่าเครื่องบิน) ประมาณ 501-1,000 เหรียญดอลลาร์สหรัฐ

ในด้านที่พัก และกิจกรรมระหว่างการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวพักในโรงแรม/รีสอร์ทเป็นส่วนใหญ่ การทำกิจกรรมระหว่างการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ คือ เลือกซื้อสินค้า/ของที่ระลึก ในส่วนของกิจกรรม ส่งเสริมสุขภาพที่ใช้ภูมิปัญญาไทย คือ การนวด แผนไทยเพื่อส่งเสริมสุขภาพ ส่วนการใช้แพทย์ ทางเลือกอื่นๆ ได้แก่ การทำสปา/วารีบำบัด/อาบ น้ำแร่หรือน้ำพุร้อน และการทำกิจกรรมส่งเสริม สุขภาพโดยแพทย์แผนปัจจุบันของนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ คือ การตรวจร่างกาย และการรักษาโรค ต่างๆ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกกิจกรรมส่งเสริม สุขภาพในระหว่างการท่องเที่ยวในประเทศไทย คือ มีราคาเหมาะสมกับบริการ และความมั่นใจในความรู้ ความสามารถของบุคคลผู้ให้บริการในด้านการเลือก

ซื้อสินค้า และของที่ระลึกในระหว่างการท่องเที่ยว ในประเทศไทย นักท่องเที่ยวมักเลือกซื้อเฉพาะสินค้า และของที่ระลึกที่ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และ ของที่ระลึกซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของประเทศไทย และ ท้องถิ่นที่ไปท่องเที่ยว โดยปัจจัยที่มีผลต่อการเลือก ซื้อสินค้า และของที่ระลึกของนักท่องเที่ยวในระหว่าง การท่องเที่ยวในประเทศไทยมากที่สุด คือ ราคา และ คุณภาพของสินค้า

นอกจากนั้น นักท่องเที่ยวมีความสนใจใน แหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งใจว่าจะมาท่องเที่ยวในครั้งต่อไป มากที่สุด คือแหล่งท่องเที่ยวประเภทตลาด และ ห้างสรรพสินค้าแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ แหล่งนันทนาการ/สถานบันเทิงตามลำดับ ข้อมูลที่ แสดงความสอดคล้องในประเด็นของพฤติกรรม การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ที่ได้จากการ สัมภาษณ์มีคู่เทศก์จำนวน 18 คน และผู้ประกอบการ ธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จำนวน 24 คน มี ประเด็นสำคัญดังนี้

1. ช่องทางการได้รับข้อมูลของนักท่องเที่ยว มาจาก อินเทอร์เน็ต บริษัททัวร์ และปากต่อปากจาก ผู้ที่เคยมาท่องเที่ยว และในประเด็นนี้นักท่องเที่ยว ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีบอร์ดประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวเป็นภาษาต่างประเทศ ควรใช้การจัด นิทรรศการเป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์การ ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และควรมีช่องทางให้สามารถ เข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้มากขึ้นและ ค้นหาได้ง่ายขึ้น

ระยะเวลาในการท่องเที่ยวจะเป็นช่วง 4-5 วัน และจะมาในช่วงเทศกาลต่างๆ ของเมืองไทย

กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่นิยม คือ กิจกรรม ส่งเสริมสุขภาพที่ใช้ภูมิปัญญาไทยโดยเฉพาะการ นวด

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความต้องการ
ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
ในการมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทย

(1) ประเภทของกิจกรรมที่นักท่องเที่ยว
ชาวต่างชาติ ต้องการในการมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
ในประเทศไทย

กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติต้องการ
มากที่สุดในการมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทย
ได้แก่ การนวดแผนไทย ส่วนกิจกรรมที่นักท่องเที่ยว
มีความต้องการในระดับมาก ได้แก่ นวดฝ่าเท้า/นวด
กดจุดสะท้อนเท้า โยคะ มวยไทย และการนั่งสมาธิ
ส่วนกิจกรรมอื่นๆ นักท่องเที่ยวมีความต้องการน้อย
ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ประเภทของกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวต้องการในระหว่างการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทย

ประเภทของกิจกรรม	ร้อยละของนักท่องเที่ยวที่แสดงความต้องการ
นวดแผนไทย	65.80
นวดอโรมาเทอราปี	26.80
นวดฝ่าเท้า/ นวดกดจุดสะท้อนเท้า	30.10
การกดจุด	11.00
การนวดหิน	13.60
นวดประคบ	13.80
พอกโคลน	6.70
อบไอน้ำ	16.60
แช่อ่างจากกุชชี	13.00
ฤาษีดัดตน	8.20
โยคะ	23.80
ไทชิ	13.60
มวยไทย	22.30
การนั่งสมาธิ	20.60
การรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพ	29.50

ข้อมูลที่แสดงความสอดคล้องในประเด็นของ
ประเภทกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวต่างชาติต้องการ
ในการมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทยที่ได้
จากการสัมภาษณ์มีคฤเทศก์ จำนวน 18 คน และ
ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จำนวน
24 คน มีประเด็นสำคัญดังนี้

1. นักท่องเที่ยวมีความต้องการกิจกรรม
การดูแลสุขภาพที่เป็นภูมิปัญญาไทย ได้แก่ การ
นวดไทย การทำสปา การนวดฝ่าเท้า และกิจกรรมอื่น
เช่น อาหารเพื่อสุขภาพ
2. นักท่องเที่ยวต้องการกิจกรรมที่เป็นการ
เรียนรู้การดูแลสุขภาพตนเองเพื่อนำกลับไปปฏิบัติเอง

ที่บ้านทั้งเรื่องของการนวดและอาหารเพื่อสุขภาพ

(2) รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่นักท่องเที่ยวต้องการ

รูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ต้องการมากที่สุดในการมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทย ได้แก่ การเดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเอง ส่วนรูปแบบอื่นๆ มีความต้องการน้อย ข้อมูลที่แสดงความสอดคล้องในประเด็นของประเภทกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวต่างชาติต้องการในการมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทยที่ได้จากการสัมภาษณ์มีคุณเทศก์ จำนวน 18 คน และผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จำนวน 24 คน มีประเด็นสำคัญ คือ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่นักท่องเที่ยวต้องการ คือ การเดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเองมากที่สุด รองลงมา คือ แพคเกจทัวร์

(3) แรงจูงใจที่ให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทย

แรงจูงใจที่ให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทยมากที่สุด ได้แก่ บรรยากาศของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และทรัพยากรทางธรรมชาติ ส่วนแรงจูงใจด้านอื่นมีน้อย

ข้อมูลที่แสดงความสอดคล้องในประเด็นของประเภทกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวต่างชาติต้องการในการมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทยที่ได้จากการสัมภาษณ์มีคุณเทศก์ จำนวน 18 คน และผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จำนวน 24 คน มีประเด็นสำคัญ คือ แรงจูงใจที่ให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทย ได้แก่ การมีทรัพยากร ธรรมชาติและการมีโปรแกรมสุขภาพที่หลากหลาย

(4) ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทย

ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทยมากที่สุด ได้แก่ ผ่อนคลายทางร่างกายและจิตใจ รองลงมา คือ เรียนรู้วัฒนธรรมที่แตกต่าง และใกล้ชิดกับธรรมชาติ ส่วนความคาดหวังในเรื่องอื่นๆ มีน้อย

โดยสรุปนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวส่วนใหญ่มีอายุในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น สถานภาพโสดมีการศึกษาระดับปริญญาตรี ได้รับข้อมูลการท่องเที่ยวจากการที่เคยไปมาแล้ว จุดมุ่งหมายของการมาท่องเที่ยวในประเทศไทยคือต้องการพักผ่อนและนันทนาการส่วนใหญ่ใช้เวลาในประเทศไทย 2-5 วัน มักใช้บริการจากบริษัทนำเที่ยว เมื่อมาถึงจะพักที่โรงแรม/รีสอร์ทเป็นส่วนใหญ่ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่เป็นภูมิปัญญาไทยที่เลือกใช้ คือ การนวดแผนไทย ซึ่งนักท่องเที่ยวระบุว่าต้องการที่สุดในการมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทย เพราะราคาเหมาะสมกับการบริการ รูปแบบการท่องเที่ยวที่ต้องการมากที่สุดคือการเดินทางด้วยตนเองและระบุว่าแรงจูงใจที่ให้นักท่องเที่ยวมาเมืองไทยคือ บรรยากาศของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นวัยผู้ใหญ่ตอนต้นซึ่งจัดเป็นวัยทำงาน การท่องเที่ยวเป็นการผ่อนคลายความเคร่งเครียดจากการทำงาน อีกทั้งวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมปัจจุบันที่ขาดการออกกำลังกาย และการเคลื่อนไหวร่างกายในชีวิตประจำวันอย่างพอเพียง ดังนั้น คนเมืองในปัจจุบันที่ต้องการหาความสมดุล

และคุณภาพชีวิตเพื่อที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานในการส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิต จึงให้ความสนใจการท่องเที่ยวแบบ Wellness Tourism มากขึ้นเพราะการท่องเที่ยวลักษณะนี้เป็น การท่องเที่ยวหรือพักผ่อนที่มีจุดมุ่งหมายในการดูแลสุขภาพของสุขภาพ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ที่ส่งผลให้รู้สึกดีมีความสุข โดยมีรูปแบบกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ เช่น การนวด/อบ/ประคบสมุนไพร สุนัขบำบัด (Aroma Therapy) วารีบำบัด (Hydrotherapy) การอาบน้ำแร่หรือน้ำพุร้อน การฝึกกายบริหาร โยคะ การฝึกปฏิบัติสมาธิ การบริการอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ เป็นต้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2552) ประกอบกับความต้องการดูแลตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ปราศจากโรคเรื้อรังต่างๆ และแนวโน้มของยุคปัจจุบันที่มุ่งเน้นการป้องกันโรคมกกว่าการรักษา การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพนี้จึงมีคนนิยม และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทุกปี สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวแบบ Wellness Tourism มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเพราะคนใส่ใจสุขภาพมากขึ้น ยิ่งคนมีเงินมากขึ้นก็อยากมีชีวิตที่ยืนยาวขึ้น

ข้อมูลจากนักท่องเที่ยวในการศึกษาคั้งนี้กล่าวว่า แรงจูงใจที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทย คือ บรรยากาศของแหล่งท่องเที่ยว และทรัพยากรทางธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับสวาร์บรูคและโฮเนอร์ (Swarbrooke and Horner, 1999) และบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ที่กล่าวว่า สำหรับประเทศไทยนั้นนับว่าเป็นประเทศที่มีจุดเด่นเรื่อง การท่องเที่ยวแบบ Wellness Tourism นักท่องเที่ยวที่มาเพราะประเทศไทยเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์มายาวนาน มีประเพณีและวัฒนธรรมเป็นของ

ตนเอง การเดินทางสะดวก มีสิ่งแวดล้อมที่สวยงามแปลกใหม่ คนไทยมีลักษณะนิสัยที่มีความอบอุ่นและเป็นมิตร รวมทั้งการมีหัวใจบริการ มีการแพทย์ทางเลือกที่หลากหลาย โดยเฉพาะการใช้ภูมิปัญญาไทยในการส่งเสริมสุขภาพ เช่น การนวดแผนไทยมีชื่อเสียงและมีลักษณะเฉพาะตน มีสมุนไพรที่ใช้เป็นอาหารและเป็นผลิตภัณฑ์ในการดูแลสุขภาพ เป็นต้น ซึ่งเรื่องของวัฒนธรรมและความต้องการส่วนตัวในเรื่องการดูแลสุขภาพเหล่านี้ล้วนเป็นแรงจูงใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (2556) ที่ระบุไว้ว่า ประเทศไทยได้มีการวางยุทธศาสตร์ใหม่เพื่อรองรับการขยายตัวของตลาดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยมีการวางยุทธศาสตร์ให้เป็นศูนย์กลาง (Hub) ของอุตสาหกรรม Wellness เพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งก็เป็นอีกมิติหนึ่งที่มีความท้าทายต่อการวางยุทธศาสตร์ของประเทศไทย เพราะ Wellness มีความหมายไปถึงการป้องกันสุขภาพ การให้ความสำคัญกับสภาพจิตใจ และการอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เสริมสร้างสุขภาพกายและสุขภาพจิตให้มีความสุขสงบ ดังนั้นรัฐบาลควรใช้จุดแข็งของประเทศไทยในเรื่องดังกล่าว เพื่อให้การสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบ Wellness Tourism ให้เด่นชัดและดำเนินการอย่างจริงจัง เพราะเมื่อพิจารณาจากยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ 10 ปี (พ.ศ. 2559-2568) นั้นได้กล่าวถึงการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติโดยเน้นเฉพาะเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์เป็นหลัก เช่น เพิ่มขีดความสามารถในการจัดบริการสุขภาพ พัฒนาบุคลากรทางการแพทย์ เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ

ทุกระดับ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2559) แต่เรื่องของการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบ Wellness Tourism นั้นรัฐบาลและหน่วยงาน ที่รับผิดชอบเน้น การประชาสัมพันธ์และการสนับสนุนเฉพาะเรื่อง ของสปาและความงามยังไม่มีจุดเน้นในด้านอื่นที่ ชัดเจนเท่าที่ควรอาจเป็นเพราะยังไม่มี ความชัดเจน ว่าการท่องเที่ยวแบบ Wellness Tourism ว่าควร ครอบคลุมในเรื่องใดบ้าง ดังนั้น หากประเทศไทย ต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบ Wellness Tourism ซึ่งขณะนี้ เป็นกระแสการท่องเที่ยวไป ทั่วโลกแล้วควรต้องมีการวางขอบเขตในเรื่องนี้ อย่างจริงจังเพื่อพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในทุกมิติ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ภาครัฐบาลและภาคเอกชนควรร่วมกัน กำหนดขอบเขตของการท่องเที่ยวแบบ Wellness Tourism ให้ชัดเจน

2. ภาครัฐบาลและภาคเอกชนควรร่วมมือ กันในการนำภูมิปัญญาไทยเพื่อการดูแลสุขภาพ รูปแบบต่าง ๆ มาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแบบ Wellness Tourism ให้มากขึ้น

3. ภาครัฐบาลและภาคเอกชนควรมี โปรแกรมการท่องเที่ยวแบบ Wellness Tourism ที่ตอบสนองรูปแบบการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะรูปแบบการท่องเที่ยวที่เดินทางมาด้วย ตนเอง

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนเงินทุนวิจัย มุ่งเป้าด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว จากเครือข่าย องค์การบริหารงานวิจัยแห่งชาติ (คอบช.) ประจำปีงบประมาณ 2558 ทางคณะผู้วิจัยขอขอบคุณ เครือข่ายองค์การบริหารงานวิจัยแห่งชาติ สำนักงาน กองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) และสำนักงาน คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่ให้การสนับสนุน ทุนในการวิจัยครั้งนี้

บรรณานุกรม

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555 – 2559**. สืบค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2558 จาก <http://www.tica.or.th>.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2552). **โครงการจัดทำข้อมูลโครงสร้างการลงทุนธุรกิจในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ**. สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2558. จาก <http://www.tourisminvest.tat.or.th>.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2559). **ยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ. 2555 – 2559**. สืบค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2559 จาก <http://www.senate.go.th>.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). **อุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: ธรรมศาสตร์.
- มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย คณะบริหารธุรกิจ. (2556). **ผลการศึกษาข้อมูลเชิงลึก ในกลุ่มอุตสาหกรรม Wellness ปัจจัยที่จะทำให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลาง (hub) ของอุตสาหกรรม Wellness เพื่อการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- Carrera, P. M. and Bridges, J. F. P. (2006). Globalization and healthcare: understanding health and medical tourist, **Expert Review of Pharmacoeconomics and Outcomes Research**, 6(4), 447-454.
- Swarbrooke, J. and Horner, S. (1999). **Consumer Behavior in Tourism**. New Delhi: Butterworth-Heinemann.
- Yamane, T. (1970). **Statics: An introductory analysis**. New York: Harper & Row.

**Academic
Journal Institute
of Physical Education**